

F3.3 – Ouderbetrokkenheid
Draaiboek bijeenkomst ‘werken met een portfolio’

F3.3 DRAAIBOEK OUDERBETROKKENHEID

Bijeenkomst werken met een portfolio
Door Kees Broekhof (Sardes)

'Draaiboek bijeenkomst werken met een portfolio' is geënt op de scholingsmodule en het prototype 'Ouderbetrokkenheid' van de Taallijn VVE is geschreven in opdracht van Vereniging Openbare Bibliotheken en mogelijk gemaakt door een subsidie van het ministerie van OCW

Inleiding	F3.3 - 3
Bijeenkomst Ouderbetrokkenheid voor Beroepskrachten Boekenpret	F3.3 - 4
Bijlagen	
De inhoud van het portfolio (plakboek) Taallijn VVE	F3.3 - 8
Cases 1 en 2	F3.3 - 9
Werken aan een portfolio op de peuterspeelzaal en op school	F3.3 - 10
Werken aan een portfolio vanuit de bibliotheek	F3.3 - 11

INLEIDING

Alle instellingen die werken met jonge kinderen hechten aan de betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van hun kind. Die betrokkenheid komt niet altijd vanzelfsprekend tot stand. Er is inmiddels dan ook een verscheidenheid aan aanpakken, al dan niet als onderdeel van een VVE-programma, die als doel hebben de betrokkenheid van de ouders te stimuleren.

De Taallijn VVE biedt een aanpak voor ouderbetrokkenheid die in principe bij alle bestaande programma's ingezet kan worden. Ouderbetrokkenheid krijgt daarbij de vorm van meer intensieve en verbeterde communicatie met ouders, waarbij een koppeling wordt gelegd met de taalontwikkeling van het kind. Het gezinsportfolio (of 'het Plakboek') is het instrument dat wordt ingezet om de communicatie te stimuleren.

In deze trainingsbijeenkomst leren de deelnemers wat het werken met een gezinsportfolio inhoudt en welke bijdrage de bibliotheek eraan kan leveren

BIJeenkomst: Ouderbetrokkenheid voor beroepskrachten Boekenpret

Doel

- deelnemers weten wat een portfolio is
- deelnemers weten hoe peuterspeelzalen werken met een portfolio in het kader van de Taallijn VVE
- deelnemers weten wat de functies van een portfolio zijn
- deelnemers weten wat voor materiaal verzameld kan worden in een portfolio
- deelnemers weten hoe het portfolio gebruikt kan worden bij Boekenpretactiviteiten en producten

Duur

1,5 uur

Materiaal

- een aantal voorbeeld portfolio's om rond te laten gaan
- voldoende kopieën van hand-out 1,2,3 en 4 voor de deelnemers
- beamer / computer voor PowerPointbeelden (aangeduid met: [pp ...])

Programma

Inleiding (5 min.)

[pp 1,2] De cursusleider licht de doelen en het programma toe, terwijl een aantal exemplaren van het voorbeeldportfolio rondgaan.

Toelichting op het begrip 'portfolio' (10 min.)

De cursusleider vraagt de deelnemers of zij bekend zijn met het begrip 'portfolio'. De cursusleider schrijft naar aanleiding van de reacties en zijn/haar eigen inbreng de volgende kenmerken op de flap-over:

een portfolio is:

- een verzameling persoonlijke documenten / objecten
- die veelal in een map of digitaal document bewaard wordt
- die iets weergeeft van iemands ontwikkeling / kennis / vaardigheden
- (die vaak gebruikt wordt in het kader van formele toetsing en beoordeling)

Het laatst genoemde kenmerk staat tussen haakjes, want het is niet van belang voor het werken met een portfolio in het kader van Boekenpret.

De cursusleider legt uit dat het werken met een portfolio bij jonge kinderen is ontwikkeld als onderdeel van de module Ouderbetrokkenheid van de Taallijn VVE. De andere modules zijn: Interactief voorlezen, Gesprekken met Peuters, Werken aan woordenschat en Peuters en ICT. Al deze modules zijn verwerkt in de Boekenpretaanpak. In deze bijeenkomst staat het portfolio centraal. In de Taallijn VVE wordt tegenover de kinderen overigens niet gesproken over 'portfolio' maar over 'plakboek'. Daarmee komt de cursusleider bij de invulling die vanuit de Taallijn VVE aan het portfolio is gegeven.

Het portfolio in de Taallijn VVE (15 min.)

[pp 3] De cursusleider licht toe welke vorm het portfolio krijgt in peuterspeelzalen die werken met deze aanpak vanuit de Taallijn VVE en verwijst daarbij naar het voorbeeldportfolio.

Het plakboek in de Taallijn VVE

De deelnemers verzamelen werkjes van kinderen. Ze kiezen zelf of samen met het kind een werkje om in te plakken en schrijven daar eventueel een kort commentaar bij. Het plakboek gaat met het kind mee naar huis. De ouders praten thuis met het kind over de inhoud van het plakboek en laten het ook zien aan anderen (familieleden, burens). De ouders plakken samen met het kind iets in het plakboek dat met thuis te maken heeft en schrijven daar eventueel iets bij (in het Nederlands of de eigen taal). Het plakboek gaat mee terug naar de peuterspeelzaal/school. De leidster/leerkracht heeft een gesprekje met het kind over de inhoud van het plakboek of geeft het kind de gelegenheid om iets uit het plakboek te laten zien aan de kring (bij voorkeur een klein groepje) en erover te vertellen. De leidster/leerkracht praat ook met de ouders over de inhoud van het plakboek.

Effect op ouderbetrokkenheid

Het werken met het plakboek leidt ertoe dat er meer en beter wordt gecommuniceerd met de ouders. Het plakboek vergemakkelijkt de communicatie, omdat de inhoud ervan dicht bij de ouders staat (eigen werkjes van kind, foto's van thuis, en dergelijke) en omdat het plakboek geregeld heen en weer gaat tussen de peuterspeelzaal/school en het gezin. De gesprekken tussen leidster/leerkracht en ouders krijgen bovendien een meer gelijkwaardig karakter, omdat de leidster/leerkracht en de ouders een gelijkwaardige inbreng hebben in het plakboek. Veel ouders voelen het als een erkenning om te merken dat de leidster/leerkracht het belangrijk vindt om te praten over wat er thuis gebeurt. Ouders en kind zijn trots op het plakboek en praten er graag over.

Effect op taalontwikkeling

Voor de taalontwikkeling van kinderen is het belangrijk dat zij zelf veel taal produceren. Al pratende, gaan zij op zoek naar de juiste woorden en woordvormen om uit te drukken wat zij willen zeggen. Als ze iets niet goed weten, luisteren ze extra aandachtig naar hun gesprekspartner(s) om het juiste woord uit het gesprek op te pikken. Deze taalontwikkende interactie is het sterkst als een kind zich sterk betrokken voelt bij het onderwerp van het gesprek. De gesprekken over het plakboek lenen zich goed voor dit soort interactie: het kind voelt zich sterk betrokken bij de eigen werkjes en bij de dingen die thuis zijn ingeplakt. De leidster/leerkracht stimuleert bovendien de ouders om met hun kind over het plakboek te praten en geeft de ouders suggesties om ook zelf de taalontwikkeling van hun kind te prikkelen.

De cursusleider vraagt de deelnemers om wat reacties op de voorbeeldportfolio's. De cursusleider benadrukt het wederkerige karakter van de inhoud, met bijdragen uit de peuterspeelzaal/school en bijdragen thuis.

De inhoud van het portfolio (15 min.)

[pp 4] Wat zijn geschikt inhouden voor een portfolio? De deelnemers kijken eerst naar het plakboek van de Taallijn VVE. Wat voor bijdragen komen daarin vanuit de peuterspeelzaal/school en vanuit het gezin?

De cursusleider deelt bijlage 1 'De inhoud van het portfolio' uit. De deelnemers vullen in tweetallen de lijst aan. Zij kijken naar de voorbeelden en gaan voor zichzelf na wat voor bladen, biljetten, kaartjes en bonnetjes en andere voorwerpen uit hun eigen bibliotheekwerk geschikt zijn voor het plakboek. (10 minuten)

De cursusleider bespreekt de suggesties plenair met de groep. (10 minuten)

TIP

Een alternatief is dat de cursusleider een flink aantal voorwerpen uit de bibliotheek meeneemt die geschikt en minder geschikt zijn voor het portfolio (lenerspas, informatie-brochure over uitleen, een cd, een poster/folder/strooibiljet met aankondiging van een activiteit in de bibliotheek, krantenknipsel met artikel over de bibliotheek, etc.). De deelnemers beoordelen welke voorwerpen geschikt zijn en welke niet.

Het portfolio en de bibliotheek (10 min.)

De vraag die nu aan de orde komt, is: hoe zorgt de bibliothecaris ervoor dat zaken vanuit de bibliotheek terecht komen in het portfolio?

[pp 5] De bibliothecaris kan via de peuterspeelzaal en de school te maken krijgen met verschillende soorten portfolio's:

- het gezinsportfolio van de Taallijn VVE ('plakboek')
- het Boekenpret Boekenboek
- babyfotoboeken
- een eigen portfolio van de peuterspeelzaal/school (vaak een soort uitwisselschrift)
- Z@ppelin logeerboek
- portfolio's vanuit methodes (bijvoorbeeld heen-en-weerboekje)

Het is voor de bibliothecaris eenvoudig om na te vragen welke van de peuterspeelzalen en scholen waarmee zij samenwerkt, werken met een portfolio. Het is ook belangrijk om na te vragen hoe het portfolio precies wordt gebruikt. Sommige basisscholen gebruiken het bijvoorbeeld alleen om de prestaties van leerlingen in de verschillende leervakken te volgen en met de leerlingen te bespreken. In zo'n geval ligt een bijdrage van de bibliotheek minder voor de hand. Maar als men min of meer werkt volgens de uitgangspunten van het plakboek van de Taallijn VVE, kan de bibliotheek wel degelijk een bijdrage leveren aan het portfolio.

De cursusleider vraagt wie van de deelnemers ervan op de hoogte is welke peuterspeelzalen en scholen waarmee zij samenwerken, werken met een portfolio. Waarschijnlijk is vrijwel niemand hiervan op de hoogte. Dat geeft wel aan dat het een vrij nieuwe en nog niet zo wijd verbreide werkwijze is.

Samenwerken met de peuterspeelzaal en de school (25 min.)

Welke mogelijkheden zijn er om ervoor te zorgen dat producten uit de bibliotheek en uit Boekenpret in het portfolio geplakt worden? Die vraag gaan de deelnemers nu zelf beantwoorden aan de hand van twee casussen. De cursusleider verdeelt de groep in groepjes van 4 of 5 deelnemers. De helft van de groepjes werkt met casus 1, de andere groepjes werken met casus 2 (bijlage 2). De bedoeling is om per casus een lijst met

suggesties samen te stellen, waarbij aandacht wordt geschonken aan organisatorische aspecten (hoe regel je de zaken), activiteiten (wat doe je met het portfolio) en materiaal (wat laat je kinderen opnemen in hun portfolio).

De groepjes krijgen 10 minuten om hun suggesties te bedenken en op flappen te schrijven.

Nabespreking

Na tien minuten vraagt de cursusleider een groepje dat met casus 1 heeft gewerkt om hun suggesties te presenteren. Daarna mogen eerst de andere groepjes die met casus 1 hebben gewerkt aanvullingen geven. Vervolgens vraagt de cursusleider de gehele groep om commentaar. Daarna wordt casus 2 op dezelfde wijze besproken.

De cursusleider kan bij de bespreking gebruik maken van de suggesties op bijlage 3 'Werken aan een portfolio op de peuterspeelzaal en op school' (bij casus 1) en bijlage 4 'Werken aan een portfolio vanuit de bibliotheek' (bij casus 2). Na de bespreking krijgen de deelnemers een kopie van bijlage 3 en 4.

Evaluatie en afsluiting (10 min.)

De cursusleider vraagt de deelnemers naar hun indrukken van de bijeenkomst. Hebben zij een beeld gekregen van de wijze waarop vanuit de Taallijn VVE met plakboeken wordt gewerkt in peuterspeelzalen/scholen? Hebben zij ook inzicht gekregen in de relatie met andere typen portfolio's en het werken met Boekenpret? Zijn de suggesties uit de bijeenkomst bruikbaar voor het eigen werk?

Bijlage I

De inhoud van het portfolio (plakboek) Taallijn VVE

Van thuis

- foto's
- tekeningen, ansichtkaarten
- boodschappenlijstjes
- wikkels van snoepjes
- entreekaarten
- kopieën van boekkaften
- opmerkingen
- anekdotes
- haarlokje
- cd-hoesje
- ...
- ...

Van de peuterspeelzaal

- voorblad
- tekeningen, werkjes
- foto's
- verslag van activiteit
- nieuws-/themabrieven
- teksten van liedjes
- kopie van boekomslag
- verhalen
- ...
- ...

Van de bibliotheek

- ...
- ...
- ...
- ...

Bijlage 2

Casus 1

Op de peuterspeelzaal/school

Je werkt samen met een peuterleidster die werkt met Boekenpret en met het plakboek van de Taallijn VVE. JE bezoekt de peuterspeelzaal geregeld om voor te lezen. Wat voor afspraken kun je met de leidster maken over de bijdrage vanuit de bibliotheek aan het plakboek? Wat neem je zelf mee? Wat laat je de kinderen doen/maken (denk niet alleen aan de speel-ontdekboeken)? Betrek je er ook het lezen thuis bij? Stel een lijst met suggesties samen (op flap).

✂.....

Casus 2

In de bibliotheek

In de bibliotheek ontvang je geregeld groepen van een peuterspeelzaal die werkt met Boekenpret en een eigen heen-en-weerschrift. Wat voor afspraken kun je met de leidster maken over de bijdrage vanuit de bibliotheek aan het plakboek? Wat laat je de kinderen doen/maken? Betrek je er ook het lezen thuis bij? Kun je de leidster tips geven over het gebruik van het heen-en-weerschrift in het kader van de taalstimulering (m.a.w. hoe gebruik je het schrift in gesprekken met het kind en met de ouder) Stel een lijst met suggesties samen (op flap).

I Het betreft hier een weergave van een regulier prentenboek met een digitale bewerking ervan door een medewerker van een onderwijsdienst in Tilburg.

Bijlage 3

Werken aan een portfolio op de peuterspeelzaal en op school

Casus: Je werkt samen met een peuterleidster die werkt met Boekenpret en met het 'plakboek' van de Taallijn VVE. Je bezoekt de peuterspeelzaal geregeld om voor te lezen. Hoe kan de bibliotheek bijdragen aan het plakboek?

Suggesties voor de bibliothecaris

- De bibliothecaris spreekt af met de leidster dat zij bij ieder prentenboek een afbeelding meeneemt die de kinderen mogen inkleuren en die later ingepakt mag worden. Zij neemt voldoende kopieën mee en deelt afbeeldingen uit na het voorlezen. De leidster vraagt bij de bespreking van plakboeken enkele kinderen om aan de hand van de ingekleurde afbeelding iets over het verhaal te vertellen.
- De bibliothecaris spreekt af met de leidster dat zij bij het eerste bezoek aan een nieuwe groep een boekenlegger meeneemt voor ieder kind, waarop de kinderen zelf hun naam schrijven (of doen alsof). De leidster laat de kinderen naar aanleiding hiervan ook zelf boekenleggers maken. De kinderen mogen zelf kiezen welke boekenlegger ze willen inplakken in hun plakboek.
- De bibliothecaris spreekt af met de leidster dat de kinderen na het voorlezen een verwerkingsactiviteit doen n.a.v. het voorgelezen verhaal, bijvoorbeeld een speel-ontdekblad. Het resultaat van de activiteit wordt ingeplakt. De volgende keer mogen enkele kinderen de bibliothecaris (en de groep) het werkje in hun plakboek laten zien en er iets over vertellen.
- De bibliothecaris vraagt aan het begin van iedere bijeenkomst een kind om iets te laten zien uit zijn plakboek. Dat kan te maken hebben met het huidige prentenboekthema, maar het mag ook iets van een tijdje geleden zijn. Ze vraagt bijvoorbeeld naar een liedje of rijmpje uit een speel-ontdekboek dat enige tijd geleden is ingeplakt.
- De bibliothecaris vraagt aan het einde van iedere bijeenkomst een kind om iets te laten zien uit zijn plakboek dat te maken heeft met het voorgelezen verhaal. De bibliothecaris heeft van tevoren met de leidster afgestemd of er inderdaad al iets rond hetzelfde thema is ingeplakt.
- De bibliothecaris vraagt enkele kinderen een pagina uit hun Boekenboek te laten zien aan de groep en te vertellen wat ze getekend of geschreven hebben.
- De bibliothecaris heeft het prentenboek 'Daar ben ik dan' voorgelezen. De kinderen maken thuis samen met hun ouders het bijbehorende speel-ontdekblad I en nemen het weer mee naar de groep. De leidster laat de kinderen die dat willen de tekening uitknippen en op de voorkant van hun plakboek plakken. Enkele kinderen laten de bibliothecaris bij haar volgende bezoek het resultaat zien, waarna de hele groep nog een keer het rijmpje opzegt.
- De bibliothecaris spreekt af met de leidster dat de leidster tijdens de gesprekken met ouders over het plakboek ook de bibliotheek ter sprake brengt (n.a.v. de betreffende bijdrage in het plakboek).

Bijlage 4

Werken aan een portfolio vanuit de bibliotheek

Casus: In de bibliotheek ontvang je geregeld groepen van een peuterspeelzaal die werkt met Boekenpret en een eigen heen-en-weerschrift. Hoe kan de bibliotheek bijdragen aan het heen-en-weerschrift?

Suggesties voor de bibliothecaris

- De bibliothecaris maakt digitale foto's van een groepsbezoek of andere activiteit. Ze stuurt de foto's naar de peuterspeelzaal. De leidster laat de foto's op het computerscherm zien aan de kinderen en praat aan de hand van de foto's nog eens na over de activiteit. Ze print een aantal foto's uit en laat de kinderen die inplakken in hun heen-en-weerschrift. Ze mogen er zelf iets bij 'schrijven'.
- Bij het groepsbezoek laat de bibliothecaris de kinderen kennismaken met de KidsCorner, waar speciale computers voor kinderen staan. De bibliothecaris geeft de kinderen na het groepsbezoek een print van de startpagina van het programma mee, om in te plakken in hun heen-en-weerschrift.
- Voorafgaand aan het groepsbezoek vraagt de bibliothecaris welk thema op dit moment wordt behandeld op de peuterspeelzaal. Ze laat tijdens het groepsbezoek prentenboeken en ander materiaal zien over dit thema aan de kinderen. Ook zoekt ze een kleurplaat over het thema op www.kleurplaten.nl. De kinderen kleuren de kleurplaat in tijdens het bezoek of op de peuterspeelzaal. Daarna plakken ze hem in hun heen-en-weerschrift.
- De bibliothecaris laat de kinderen tijdens het bezoek werken met een speel-ontdekblad of met materiaal dat door de bibliotheek zelf is ontwikkeld. Het resultaat wordt op de peuterspeelzaal ingeplakt in het heen-en-weerschrift.
- De bibliothecaris vertelt de leidster over het gebruik van portfolio's in het kader van de Taallijn VVE. Ze vertelt over de functie van gesprekken over het portfolio met kinderen (taalontwikkende gesprekken, met veel aandacht voor de eigen inbreng van het kind) en met ouders (betrokkenheid en gelijkwaardige communicatie). Ook vertelt ze over de inbreng van de ouders bij de invulling van het portfolio (foto's en andere zaken van thuis), zodat het echt tweerichtingsverkeer wordt. Het heen-en-weerschrift van de peuterspeelzaal kan ook op die manier gebruikt worden.